

O'ZBEKISTONDA DUAL TA'LIM TIZIMI GERMANIYA TAJRIBASI ASOSIDA

Pirboboyeva Dilorom Òrinboyevna

Qashqadaryo viloyati Kòkdala tumani

1-son Kasb-hunar maktabi nemis tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Germaniya dual ta'limining tajribasi, shuningdek uning O'zbekistonda qo'llashning ahamiyati haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Zamonaviy ta'lim, pedagogika, mutaxassis, shaxs, kasb-hunar maktabi, zamonaviy texnologiyalar.*

Oliy kasbiy ta'limning zamonaviy mahalliy pedagogikasida professional mutaxassisni tayyorlashga asos bo'lgan juda ko'p turli xil yondashuvlar qo'llaniladi. Ular orasida allaqachon ma'lum va o'rnatilgan (an'anaviy –bilimga asoslangan, tizimli faoliyatga asoslangan murakkab, shaxsga yo'naltirilgan, shaxs-faoliyatga asoslangan), shuningdek, ilmiy aylanishga kirgan yangilari ham bor. Nisbatan yaqinda (kompetentlik, vaziyat, kontekst, poliparadigma, axborot, ergonomic, mavzu -faoliyat va boshqalar). Zamonaviy oily kasb-hunar maktabi ta'limga bilimga yo'naltirilganlikdan kompetensiyaga asoslangan yondashuvga e'tiborning o'zgarishi bilan tavsiflanadi. Keng ko'lamdagi mavzular bo'yicha nazariy va ancha chuqur bilim. Asosiy maqsad, ta'lim jarayoni, yangi sharoitlarda insonning o'zi tanlagan muaffaqiyatni ta'minlash vositasiga aylanadi. An'anaviy ta'lim shaklida o'quvchi/talaba oliy yoki professional ta'lim muassasasida nazariy bilimlarni ko'proq egallab, amaliyot qismini juda oz soatlarda korxona va tashkilotlarda o'taydi. Shuning uchun, rivojlangan mamlakatlarning ta'lim tizimi o'rganilib, zamonaviy texnologiyalar va dastgohlarda o'qish bilan bir vaqtda korxona, tashkilotlarda ish faoliyatini olib borish imkoniyatini beruvchi dual ta'lim shakli O'zbekiston ta'lim tizimiga kiritildi.

Dual ta'lim tizimi –ixtisoslashgan ta'lim turi bo'lib, talaba nazariy bilimlarni ta'lim muassasasida, amaliy ko'nikmalarni esa bevosita ish joyida, yani tashkilotda olish imkoniyatini yaratib beradi. Dual ta'limning asosiy maqsadi, talabalarning kasbiy tayyorgarlik sifatini tayyorlashdan iborat.

“Dual” so'zi lotin tilidan olingan bo'lib, biror narsaning ikki qismga taalluqliligi, ikkita narsani ifodalovchi, ikki qismdan iborat, degan ma'nolarni bildiradi. Bunda yoshlar 2-3 kun ta'lim muassasasida nazariy bilimlarni va 3-4 kun korxona va tashkilotlarda haqiqiy ish jarayonlarida amaliy ko'nikmalarni egallaydi. Dual ta'lim shaklida tahsil olayotgan o'quvchi/talaba korxona va tashkilotlarda ishga qabul qilinganda ularga korxona tomonidan ustoz birlashtiriladi va oylik maoshi to'lanadi.

“Germaniya – dual kasb-hunar ta'limi bo'yicha dunyodagi yetakchi mamlakat. “Dual” so'zi ta'lim ikkita joyda tashkil etilishini anglatadi, ya'ni ham kasb-hunar maktabida, ham sanoat korxonasi. Ha, o'quvchilar ishni faqat sinfxonalarda emas, kelgusi voqelikda bevosita ishlaydigan korxonalarida amaliy ravishda o'rganishlari

muhim", - deydi GOPA konsultanti Bianka Yeneke. "Xalqaro tajribada dual o'qitishning 30 foizi ta'lim muassasasida, 70 foizi esa ishlab chiqarish korxonasida o'tkazilishi me'yori mavjud".

Dual tizim sharoitida ta'lim nafaqat o'quv muassasalari, balki sanoat korxonalari, firmalar, tashkilotlarni o'z ichiga oladi. Dual ta'lim tizimining dasturlari nazariya va amaliyot tomonidan sinovdan o'tgan "nou-xau" ni birlashtiradi. O'zgarishlarning mazmunli mazmuni shundan iboratki, talabalar bir vaqtning o'zida ikkita ta'lim muassasasida: universitetlar va institutlarda - nazariy qismda, ishlab chiqarishda esa - amaliy ta'lim olishadi. Ikkilik tizim an'anaviy tizimdan ajralib turuvchi xususiyat sifatida butun o'quv davri davomida nazariya va amaliyotning almashinishini nazarda tutadi, bu esa olingan bilim va ko'nikmalarni qo'llash samaradorligi va samaradorligiga olib keladi. Dual ta'lim tizimi kasb-hunar ta'limi tizimidan farqli o'laroq, o'quv haftasining ko'p qismi korxonada amaliyotga, kichik qismi esa (1-2 kun) universitetga bag'ishlangan bo'lib, qoida tariqasida, dual ta'lim tizimi texnik va ijtimoiy-iqtisodiy sohalarda, qurilish, muhandislik sohalarida ham qo'llaniladi. ko'rsatmalar. Ikkilik tizim ijtimoiy menejment, turizm menejmentida o'zini yaxshi isbotladi. Foyda Fakultetni potentsial ish beruvchi tomonidan to'g'ridan-to'g'ri baholash Ish bilan ta'minlanishning katta foizi Ishlab chiqarish talablariga maksimal darajada yaqinlashish Ishlab chiqarish muammolarini hal qilishda amaliy ko'nikmalar ishlab chiqilmoqda Bilim olish uchun yuqori darajadagi motivatsiya Byudjetga tushadigan yukni pasaytirish So'nggi o'n yilliklarda yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashni doimiy ravishda takomillashtirib borilishi tufayli ikki tomonlama ta'lim tizimi axborot texnologiyalari sohasida maqbul bo'lib qoldi. Germaniyada dual ta'lim tizimini joriy etishning amaliy tajribasi shuni ko'rsatadiki, bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashning ko'p sohalari ijtimoiy sheriklar, mintaqalar va davlat o'rtasidagi kelishuv bilan tartibga solinadi. Muayyan yo'nalishdagi mutaxassislarni tayyorlash yoshlarga professional harakatchanlik va raqobatbardoshlikni ta'minlashga imkon beradigan kadrlar bozorining talablari va talablariga asoslangan. O'qish muddati 3 yilgacha o'zgaradi. Korxonada amaliy mashg'ulotlardan o'tgan stajyorlar (shogirdlar) ish haqi olishadi. Tizim davlat va korxonalar tomonidan moliyalashtiriladi. Davlatning vakolati bu korxonada o'qitish, mintaqaning vakolati esa professional universitetda o'qishni o'z ichiga oladi. Korxona o'quv jarayonini texnologiya talablariga javob beradigan zamonaviy uskunalar bilan to'liq ta'minlaydi. Yirik korxona va tashkilotlar o'zlarining laboratoriyalarida va ustaxonalarida, kichik joylarda esa ish joylarida o'qitish imkoniyatiga egalar. O'qitishning boshlang'ich bosqichi ishlab chiqarish amaliyotining o'tishi bilan bevosita bog'liq va natijada oliy o'quv yurti bitiruvchisi potentsial ish beruvchiga tanlangan kasb yo'nalishi bo'yicha ko'p yillik amaliy tajribani namoyish eta oladi. Ikkilik tizim bo'yicha talaba moliyaviy jihatdan eng mustaqil hisoblanadi, chunki u o'qish davrida kichik bo'lsa ham maoshiga ega. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, u an'anaviy kasb ta'limi tizimida o'qiganlarga qaraganda nazariyani o'rganishga kamroq vaqt sarfladi. Bizning fikrimizcha, Rossiyada dual ta'lim olish uchun bir nechta

manbalardan moliyalashtirish imkoniyatlarini ko'rib chiqish kerak, shubhasiz, xarajatlarning asosiy qismi davlat tomonidan qoplanishi kerak. Nodavlat moliyalashtirish manbalarining asosiy maqsadi o'qitish uchun yuqori darajadagi texnik va resurs uskunalari bo'lgan eng yangi o'quv laboratoriyalari, saytlar, ustaxonalar tashkil etish bo'lishi kerak.

Germaniyadagi yoshlar uchun dual ta'lim - bu mustaqillikka erta erishish va balog'at yoshiga og'riqsiz moslashish uchun ajoyib imkoniyatdir. O'qish paytida ular allaqachon korxonada ishlashlari uchun pul mukofotini olishadi, va o'qishni tugatgandan so'ng - ular juda yaxshi tayyorgarlik ko'rishgan. Ikkilik tizim ma'lumotlarning etishmasligi va amaliy mashg'ulotlar tufayli yuzaga keladigan boshqa ta'lim shakllari uchun muqarrar stresssiz ish faoliyatiga bimalol kirishni ta'minlaydi. Bu sizga nafaqat muayyan mehnat vazifalarini bajarishni o'rganishga imkon beradi, balki jamoada ishlash qobiliyatini rivojlantiradi, ijtimoiy kompetentsiya va javobgarlikni shakllantiradi.

Germaniyada ilk bor ikki tomonlama ta'lim joriy etildi. Uning tajribasi bugungi kunda butun Evropa Ittifoqi uchun namuna deb hisoblanadi. Germaniyadagi dual ta'lim korxonalarning kadrlar tayyorlashda faol ishtiroki bilan tavsiflangan juda rivojlangan murabbiylik institutini o'z ichiga oladi. Ushbu o'quv modeli mamlakatda qat'iy qonunchilik bazasiga ega. Dual ta'lim hunarmandchilik va savdo palatalari ishtirokida amalga oshiriladi.

Dual ta'lim mustaqillikni rivojlantirish va yosh mutaxassislarni balog'at yoshiga etishmasdan og'riqsiz ravishda moslashtirishga qaratilgan. Dasturlar shunday tuzilganki, ular allaqachon mashg'ulotlar davomida o'z ishlariga haq to'lashni boshlaydilar. Dual ta'lim ish muhitiga bimalol kirishni ta'minlaydi, tajriba va nazariy bilimlarning etishmasligi bilan bog'liq turli xil stresslarni bartaraf etadi. Dasturlarning maqsadi nafaqat muayyan vazifalarni bajarish ko'nikmalarini o'rgatish, balki jamoada ishlash qobiliyatini, ijtimoiy kompetentsiya va mas'uliyatni rivojlantirishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentyabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni
2. Novikov A.M. Ta'lim metodikasi.M.: EGVES, 2006.-492 b.
3. Maxmutov M. I. Ta'limning kasbiy yo'nalishi printsipi / Zamonaviy pedagogik nazariya va amaliyotda ta'lim tamoyillari // Universitetlararo ilmiy ishlar to'plami.- Chelyabinsk, 1985.—S.52-56
4. Zimnyaya I.A. Shaxsning kompetentsiyasi – ta'lim natijasini yangi sifati // Ta'lim sifati muammolari. -2 kitob XII Butunrossiya materiallari- Uchrashuv. –M.; Ufa: Mutaxassislarni tayyorlashda sifat muammolari tadqiqot markazi, 2003.-B.4-13

5. Khujaeva, Durdona Zohidova Shoirakhon. "CREATIVE HISTORY OF ALISHER NAVOI'S WORK" NAZM UL JAVAHIR." Journal of Modern Educational Achievements 5.5 (2023): 436-441.

6. Toshboltayeva T., Erkaboyeva M. " MUAMMO" JANRI //Interpretation and researches. – 2023. – Т. 1. – №. 1.